

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník VIII.

č. 12 (93)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

Ešte v apríli roku 2005, presnejšie, v čísle 4 (73) tejto prílohy Kysúc, sme uverejnili zoznam „hláv“ turzovskej obce, neskôr mesta - richtárov, starostov a primátorov. Teraz čitateľom priblížime aj iné obecné funkcie a zároveň ľudí, ktorí jednotlivé úrady zastávali. Predstavíme turzovských prisažných, notárov, vojvodov a španov.

OBECNÍ ÚRADNÍCI V MINULOSTI

Prisažní (nazývali sa aj boženici, lat. iurati) tvorili akýsi poradný zbor richtára. Boli účastní pri rôznych právnych úkonoch, kde figurovali ako svedkovia. Ich mená sú uvedené v listinách právneho charakteru, ale aj v iných dokumentoch, ktoré sa vydávali v mene obce. Prvé mená prisažných z Turzovky poznáme až z roku 1709, keď sa za ich prítomnosti spisovala posledná vôľa Juraja Jantulíka (tento závet sme uverejnili v plnom znení). Boli to Juraj Matejov, Juraj Makúch, Juraj Puráš a Macek Maslák. K tejto problematike máme značné množstvo archívnych dokumentov. Menami prisažných by sme mohli zostaviť dlhý zoznam, ale záplava mien by nebola vhodná pre formát tohoto článku. Uvedieme len niekoľko príkladov. V roku 1732 zastávali v Turzovke túto funkciu Michal Gažík, Ján Halagačka, Juraj Makúch, Ondrej Prorok, Juraj Markov a Daniel Lazitius. V roku 1756 sa spomínajú Pavol Dodek, Michal Saxoník, Ján Hnitka, Ján Miško a Martin Danišik. Na konci 18. stor., v roku 1791 sa uvádzajú Jozef Paštrnák, Michal Jančík, Michal Saxoník, Ján Miško, Juraj Miško, Ondrej Kolesárik, Michal Sadlečík, Michal Papik, Martin Varmusík a Ján Marec. Ďalej v roku 1843 sú to Ján Bielčík, Jozef Cvinček, Jozef Čagaľa, Juraj Rovňaník, Michal Kocúr, Ján Comorek, Ján Rovňaník, Juraj Korený, Ján Jurančík, Ondrej Barčák a Adam Palúch. Na konci 19. stor. sa spomínajú občianski výborníci Adam a Lukáš Gajdošovi, Jozef Pavlík a Ján Varmus. Okrem prisažných bývali niekedy v listinách rôznych právnych pokonaní prítomní a uvedení aj tzv. z obce, starší z obce. (v lat. písomnostiach uvádzaní ako ex communitate, v slov. z obce, z obce)

Notárom (lat. notarius loci) sa mohol stať len vzdelaný človek, ktorý „vedel písať“ a mal aj určité právne vzdelanie.

Preto bývali notári v každej obci váženými občanmi. Vykonávali celú písársku agendu v dedine. Notár bol volený na jeden rok, ale spravidla ako budeme vidieť aj na príklade Turzovky, boli vo svojom úrade aj niekoľko desaťročí, pretože v minulosti nebolo veľa vhodných kandidátov. V Turzovke sa stretávame po prvýkrát s notárom v písomnostiach až v roku 1714, kedy ním bol Adam Majtán. Po ňom pravdepodobne nasledoval Christian Lazitius, ktorého máme doloženého v rokoch 1735 – 1742. Po Lazitiusovi nasledoval Alexius Majtán, ktorý sa však zadlžil voči panstvu, svoj dlh nemohol splatiť a preto musel v roku 1761 z Turzovky odísť. Musel zanechať aj svoju 1/8 usadlosti na Uhrovej roli, ktorá bola potom predaná Jánovi Konečanovi. Celú druhú polovicu 18. stor. vykonával funkciu notára Jozef Rudinský, posledný krát písomne v úrade notára spomínaný v roku 1791. Na začiatku 19. stor. sa stretávame v listinách s menom Ján Marec, v roku 1819 s menom Ján Gorilovič a v roku 1841 s menom Ján Sekáč st. Zomrel v smutne známom, morovom roku 1849 a po ňom bol notárom jeho syn Ján Sekáč, ktorý sa v tejto funkcii posledný krát objavuje v roku 1888, v roku 1890 sa stal richtárom. Obdobie od zač. 20. stor. je zachytené v monografii Turzovka 1598 – 1998, preto sa ním nebudeme bližšie zaoberať.

Funkcia vojvodu bola spočiatku zlúčená s úradom dedičného richtára, ale v priebehu 18. stor. sa oddelila. Vojvoda mal v 18. stor. na starosti obyvateľov žijúcich na kopaničiach a v osadách obce. Prvýkrát sa v písomnostiach stretávame s vojvodom v Turzovke v roku 1741 keď ním bol Jozef Rudinský. V roku 1742 sa ako vojvoda spomína Ondrej Ježík. Rudinský bol vo funkcii vojvodu aj v rokoch 1744 a 1747 keď sa stal richtárom a nahradil ho Ján Lukašik. Zastával funkciu vojvodu asi do 60-tých rokov 18. stor. a spomenutý je aj v roku 1770. V rokoch 1775 - 1783 sa ako

vojvoda uvádza Tomáš Bielčík a v rokoch 1800 – 1811 zasa Martin Varmus. Postupom času sa už v písomnostiach s touto funkciou v Turzovke nestretávame.

V inventári Bytčianskeho panstva sa hovorí, že Bytčianske panstvo tvorili tri španý a v roku 1802 bol vytvorený štvrtý v Turzovke. Ale v listinách sa s turzovským španom – úradníkom panstva stretávame už v roku 1744, bol ním Ondrej Ježík, naposledy spomenutý v úrade špána v roku 1754, v rokoch 1757 – 1772 sa uvádza vo funkcii Adam Rašovský, v roku 1775 Anton Rašovský, v rokoch 1782 – 1783 Ondrej Barčák a v roku 1790 opäť Adam Rašovský.

Ak porovnáme niektoré mená v jednotlivých úradoch zistíme, že niektoré osoby zastávali postupne viaceré funkcie. Napr. Ondrej Ježík bol v roku 1727 richtárom, potom vystriedal aj funkcie vojvodu a turzovského špána. Jozef Rudinský bol najskôr vojvodom, neskôr richtárom a „úradnícku kariéru“ skončil ako notár. Ján Lukašik zastával úrad richtára v rokoch 1742 – 1744 a neskôr bol vojvodom. Ján Sekáč bol v roku 1831 richtárom, neskôr notárom. Z toho vyplýva, že na vedúce obecné funkcie bol len úzky okruh kandidátov, ktorí sa vzájomne na jednotlivých postoch striedali. Takýto úzus bol najmarkantnejší v priebehu 18. stor. Postupne však niektoré obecné funkcie zanikli a súčasne s týmto vývojom vo verejnej správe vymizol aj spomínaný jav.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA

Všetkým svojim členom, sympatizantom,
sponzorom a čitateľom
želáme šťastné a veselé Vianoce
a úspešné vykročenie do Nového roka 2007

BLAHOŽELÁME

V komunálnych voľbách 2006 bol za primátora nášho mesta zvolený

MIROSLAV REJDA
člen Spolku priateľov Turzovky

Želáme mu pevné zdravie a veľa pracovných aj osobných úspechov vo funkcii, do ktorej bol zvolený už po treťi raz za sebou. Vyslovujeme presvedčenie, že budeme spoločne pracovať aj v prospech našich rodákov, roztrúsených po svete a nachádzajúcich v našom Spolku oporu pri ich návratoch do rodiska.

Zároveň srdečne gratulujeme našim členom MUDr. Viere Belkovej, MUDr. Jozefovi Bajcarovi, Vladimírovi Gajdičiarovi a Martinovi Krištiakovi k zvoleniu za poslancov Mestského zastupiteľstva v Turzovke.

POTEŠILO NÁS

- že člen nášho Spolku Ing. Stanislav Mikovčák predložil na diskusiu vlastnú štúdiu architektonického riešenia budúceho turzovského námestia a verejných priestranstiev
- že sme sa spolu s našimi rodákmi – výtvarníkmi mohli spoločne stretnúť v kaštieli v Oščadnici, pri príležitosti 25. výročia otvorenia Kysuckej galérie
- že po rekonštrukcii kultúrneho domu tu našiel svoje miesto aj Klub dôchodcov, ktorý ponúka svojim členom pestré aktivity na trávenie voľného času
- že 17. novembra bolo v areáli farského kostola posvätené dekanom Jozefom Petrášom 5 drevených plastík svätcov, ktoré tu umiestnil náš Spolok ako dar všetkým turzovským farníkom po rezbárskom plnení ľudových rezbárov z Beskydskej oblasti
- že naše mesto navštívila delegácia Medzinárodnej konferencie Červeného kríža, ktorá sa prišla pokloniť pamiatke Margaret McCullom, odpočívajúcej už 87 rokov v hrobe za farským kostolom a že si Lady Limerick z Britského Červeného kríža mohla odnieť na Ostrove aj nami vydanú knižnú publikáciu Farnosť Turzovka
- že Turzovskí heligonkári, hudobné združenie v ktorom má Spolok svoje zastúpenie, úspešne reprezentovali minulý mesiac na II. stretnutí heligonkárov zo Slovenska v Smoleniciach
- že sme sa mohli aktívne podieľať na tohtoročných Jašíkových dňoch a vlastnými publikáciami dotovať ceny vo vyhlásenej fotosúťaži
- že si občania Turzovky v tohtoročných komunálnych voľbách zvolili do svojho čela nášho Spolku a že v trinásťčlenom Mestskom zastupiteľstve sú štyria poslanci s preukazom nášho Spolku..

História pošty na Kysuciach (2.)

V skrátenej a upravenej forme ponúkame našim členom a ostatným záujemcom ako zaujímavé čítanie na pokračovanie prácu nášho člena JOZEFA KORENÉHO, turzovského rodáka, žijúceho v Trenčíne. Bola uverejnená v zborníku prednášok Slovenskej vedeckej filatelickej spoločnosti „Poštová história“ a odznela na slovensko – maďarskom seminári 8. – 10. septembra 2006 v Banskej Bystrici.

Cisár Karol IV. V roku 1722 rozhodol, že pošta vo všetkých krajinách habsburskej ríše, teda aj Uhorska, prejde do štátnej správy. Ján Adam Pair nariadil 1.2.1729 obnovenie pravidelného poštového spoja na linke Nolčovo – Žilina – Budatín – Brodno – cez Kysuce do Těšína.

Úpravou poštových predpisov panovníci reagovali na hospodársky a spoločenský život v krajine. Preto Mária Terézia, ovplyvnená reformnými snahami, zaviedla pred 250 rokmi niekoľko zmien v oblasti poštovej prepravy. Patrí medzi ne Poštový zákon č. 31 z roku 1741, Poštový poriadok z roku 1743 a Poštový patent z roku 1748.

Cesta poštovými vozmi cez Kysuce bola veľmi obtiažna. Ako spomína Alojz Medňanský v knihe „Malebná cesta dolu Váhom“, rieka Kysuca poštovú cestu osemkrát pretínala. Mosty neboli. Boli iba brody a cez ne mohol vozom prejsť len skúsený kočiš. Keď sa rozvodnili horské potoky, spôsobovali prívaly vôd do rieky, cez rieku sa nedalo prejsť. To zapríčiňovalo nepravidelnosť poštového spoja. Hoci existovalo nariadenie na udržovanie ciest, na Kysuciach to prírodné podmienky ani neumožňovali. Priekopy okolo cesty neexistovali, terén bol často úzky, kľukatý a vzhľadom na brody aj rozbahnený. Cesta, upravená skôr vyšliapaním bola až pred Čadcou a za ňou. Pravidelnosť poštových spojov do 19. storočia si vyžadovalo udržiavanie ciest a na poštovej stanici väčší počet koní k dispozícii. Aj zmluvy s niekoľkými gaz-

dami o ich zapožičiavani na preprahanie, najmä v Kysuckom Novom Meste.

Dôležitým obdobím prepravy vojenskej pošty bolo povstanie v roku 1848, keď habsburské vojská v počte 5 000 vojakov pod vedením generála Šimuniča prechádzali dolu Kysucami smerom na Budatín 21.10.1848. Následne v polovici novembra 1848 väčšiu časť Kysúc obsadilo honvédsko – maďarské vojsko. Cisárske vojsko so slovenskými dobrovoľníkmi 31.12.1848 opäť prekročilo hranicu a cez Jablunkovský priesmyk tiahli na Čadcu. Celá slovenská výprava prišla cez Rakovú a Staškov do Turzovky. Na Nový rok 1849 cisárske vojská opustili Turzovku

a vydali sa na cestu cez Dlhú, Neslušu do Kysuckého Nového Mesta.

Medzi najdôležitejšie akty hospodárskeho vývoja Kysúc sa stalo otvorenie Košického – bohumínskej železnice 18.3.1872, ktorá spojila Kysuce s časťou priemyselne vyspelších regiónov Rakúsko – uhorskej monarchie. Tiež vybudovanie ďalších tratí Čadca – Skalité – Zwardoň v roku 1884 a Čadca – Makov 9. júla 1914. Aj to dopomohlo k urýchleniu poštového spoja obcí a mestiečok s ostatným svetom, hlavne s vystaňovalcami a po vypuknutí 1. svetovej vojny aj vojakov s rodinami.

Spojenie jednotlivých pošt prostredníctvom železnice riešila správa kráľovského poradcú a poštového riaditeľstva v Bratislave 31.12.1881. Poštové zásielky sa medzi jednotlivými železničnými stanicami a poštami prepravovali poštovým vozom, kariolom, poslom na voze, poštovým jazdcom a peším poštovým poslom.

(pokračovanie)

VÝROČIA OSOBNOSTÍ V ROKU 2007

V budúcom roku si v Spolku priateľov Turzovky budeme pripomínať:

- 29.1. 80. výročie nedežítých narodenín herečky MÁRIE GRIMEKOVEJ
- 8.2. 100. výročie narodenie partizánskeho veliteľa JÁNA DOROCIÁKA - PODLIPANA
- 3.3. 70. výročie nedežítých narodenín maliara FRANTIŠKA HRTÚSA
- 6.3. 100. výročie narodenia operného speváka IMRICHA ŠTETINU
- 8.3. 190. výročie narodenia maliara JOZEFA BOŽETECHÁ KLEMENSA
- 8.3. 125. výročie narodenia právnička a verejného činiteľa JUDr. JÁNA SEKÁČA
- 8.4. 115. výročie narodenia matematika a pedagóga VINCENTA BIELEKA
- 18.4. 120. výročie narodenia krajanského pracovníka MAREKA GAŽÍKA
- 23.4. 10. výročie úmrtia spisovateľa JOZEFA HNITKU
- 12.5. 100. výročie narodenia spolkového organizátora JOZEFA TUNÁKA
- 22.5. 120. výročie narodenia krajanského pracovníka JÁNA A.KOCÚRA
- 4.6. 85. výročie nedežítých narodenín vedca a ped. Ing. ANTONA RUDINSKÉHO
- 19.7. 85. výročie nedežítých narodenín novinára PAVLA KRÍŠČÁKA
- 25.7. 10. výročie úmrtia vedca Ing. DUŠANA METODA JANOTU, CSC.
- 1.11. 80. výročie nedežítých narodenín lekára a vedca Dr. FRANTIŠKA PEČIENKU
- 1.11. 80. výročie nedežítých narodenín lekára a mecena MUDr. MILANA KOMORÁŠA
- 5.11. 65. výročie narodenia dekana Mgr. IVANA MAHRÍKA
- 21.11. 10. výročie úmrtia folklóristu PETRA GANČÁRA
- 29.11. 70. výročie narodenia akademického maliara ONDREJA ZIMKU
- 10.12. 80. výročie nedežítých narodenín speváčky VIEROSLAVY PLECITEJ

VÝROČIA ČLENOV SPOLKU V ROKU 2007

V budúcom roku oslavujú životné jubileá, okrúhle a polokrúhle narodeniny členovia SPT

Pavol Dedič, Ing. Zlata Šuranská, Mgr. Pavol Kužma, Mgr. Sylvia Kotková, Ing. Vladimír Jozef Dlhopolček, Ján Mudrík, Ing. Ľubomír Marejka, Renee Kay Lewis, Pavol Kašík, JUDr. Jozef Holena, Ing. Martin Klika, Rastislav Hajnoš, PhDr. Ján Dlhopolček, Michael Chubon, Bartolomej Gernát, Veronika Dorociaková, Ignác Kyjanica, Pavol Hlavačák, Ing. Pavol Štefánka, Prof. Ladislav Šimák, Ing. Dušan Chromík, JUDr. Pavol Polka, JUDr. Ladislav Polka, Dr. Robert A. Chubon, Stanislav Horský, MUDr. Jozef Bajcar, ak. Mal. Ondrej Zimka, Štefánia Šimánková, Ing. Miroslav Suhrada.

